

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קג

ערב שבת קודש
פרשת ניצבים
כ"ז באלול התשע"ה

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ז באלול ה'תשע"ה - ה' בתשרי ה'תשע"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ז באלול	הלכות מכירה פרק כה-כו.	הלי איסורי ביאה פרק יב.	מל"ת רנב.
ש"ק	כ"ח באלול	פרק כח-ל.	פרק יג.	מל"ת רנב.
א'	כ"ט באלול	הלכות זכיה ומתנה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק יד.	מ"ע רמה.
ב'	א' בתשרי ע"ו	פרק ד-ו.	פרק טו.	מ"ע רמה.
ג'	ב' בתשרי	פרק ז-ט.	פרק טז.	מ"ע רמה.
ד'	ג' בתשרי	פרק י-יב.	פרק יז.	מ"ע רמה.
ה'	ד' בתשרי	הלכות שכנים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק יח.	מ"ע רלו.
ו'	ה' בתשרי	פרק ד-ו.	פרק יט.	מ"ע רלו.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
7.17	6.52.9	1.09	12.37	9.28	6.29	5.31	5.09	4.19	ו', כ"ז באלול
7.16	6.51.6	1.08	12.37	9.28	6.29	5.31	5.09	4.20	ש"ק, כ"ח באלול
7.14	6.50.2	1.08	12.37	9.28	6.30	5.32	5.10	4.21	א', כ"ט באלול
7.13	6.48.9	1.07	12.36	9.28	6.30	5.33	5.11	4.21	ב', א' בתשרי ע"ו
7.12	6.47.6	1.07	12.36	9.28	6.31	5.33	5.11	4.22	ג', ב' בתשרי
7.10	6.46.3	1.07	12.36	9.28	6.32	5.34	5.12	4.23	ד', ג' בתשרי
7.09	6.44.9	1.06	12.35	9.28	6.32	5.35	5.13	4.24	ה', ד' בתשרי
7.08	6.43.6	1.06	12.35	9.29	6.33	5.35	5.14	4.25	ו', ה' בתשרי

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
6:15	7:27	6:30	7:29	6:22	7:28	6:33	7:29	6:24	7:19
6:13	7:24	6:28	7:26	6:19	7:26	6:30	7:26	6:24	7:19
7:23	-	7:25	-	7:24	-	7:25	-	7:24	-
6:06	7:17	6:21	7:19	6:12	7:19	6:24	7:19	6:24	7:19

עורך אחראי: לוי צחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף צחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף צחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

לדון את הגוף לפי ההתעוררות ב'ראש'

בכל ענייני התורה הגוף נמדד לפי הראש, והרי 'ראש' השנה הוא כראש ממש לגבי ה'גוף' – כל השנה • יש לדון את האדם לפי מצבו ב'ראש' ולא לפי מצבו בכל השנה • לכן יש לייקר מאוד את שני הימים עם הלילות של ראש השנה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

כלומר: כלל הוא בתורה, שכאשר מדובר אודות גוף, אין מודדים אותו על-פי עצמו, אלא על-פי הראש. גם כאשר הגוף מנותק מהראש, ועד ש'ראשו' במקום אחד וגופו במקום אחר⁴ – הרי כיון שלפני זה היה הגוף מחובר לראש, נמשכת השייכות ביניהם באופן תמידי ("עס איז פֿאַרפֿאַלן"), כך שאפילו כשעוסקים בעניין הנוגע לגוף, הרי הוא נמדד לפי הראש.

וכיון שעניין זה הוא כלל בתורה – הרי זה כלל בכל מקום שהתורה מגעת אליו, דהיינו בכל מקום ממש, שהרי אין שום מקום ומציאות שאין בו מקום לתורה ח"ו, כי מכיוון שכל העניינים מקורם בתורה, כמאמר רז"ל⁵ "קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא", שכל סדר ההשתלשלות מקורו מהתורה, וכפי שמצינו⁶ שהתורה וישראל קדמו לבריאת העולם, הרי התורה נמצאת בכל מקום.

ד. ובנוגע לענייננו:

מבואר בחסידות⁷, שהטעם שראש השנה נקרא בשם "ראש השנה" ולא "תחילת השנה", הוא משום

א. [כ"ק אדמו"ר נטל ידיו הק' לסעודה].

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר באחת משיחותיו¹, שאביו כ"ק אדמו"ר נ"ע נהג להזכיר במשך ב' ימי ראש השנה את כל הנשיאים, מאדמו"ר הזקן ואילך, לומר דבר תורה בשמם, או לספר סיפור אודותם. ובשיחה אחרת² אמר, שכאשר מנגנים ניגון השייך לאחד מרבותינו נשיאינו – ניגון שחיברו בעצמו או שהיה מחבבו ביותר ("און האָט זיך געקאַכט זיך אין אים") – אזי מתקשרים עם נפש בעל הניגון בקשר עמוק עוד יותר מהקשר שעל-ידי דיבור. ולכן, ינגנו עתה ניגון מכל אחד ואחד מרבותינו נשיאינו, עד כ"ק מו"ח אדמו"ר – ניגון שהנשיא חיברו או שהיה מחבבו (כנ"ל).

* * *

ב. ציוה לנגן ואמר מאמר ד"ה שמע ישראל.

* * *

ג. ישנו כלל בגמרא³: "בתר רישא גופא אזיל".

(1) שיחת ליל ב' דר"ה תש"ד בתחלתה (סה"ש תש"ד ע' 3). וראה שיחת ליל ב' דר"ה תש"ח ס"ב (סה"ש תש"ח ע' 160). וש"נ.

(2) לקו"ד ח"א קב, ב. וראה שם ח"ג תק, ב. בתקנו, א.

(3) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

(4) משנה סוטה שם.

(5) זח"ב קסא, רע"ב.

(6) ראה תדבאר פ"ד ופלא"א. ב"ר פ"א, ד.

(7) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך. ע"ט שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

אריכתא דמיא¹² ש"גם הלילה ליום יחשב", והיינו, שבפשטות הדיוק הוא על תיבת "אריכתא", ואילו כ"ק מו"ח אדמו"ר מדייק בתיבת "כיומא", שהלילה של ראש השנה הוא כמו יום -

וטעם הדבר - לפי שראש השנה הוא זמן כללי הנוגע לכל השנה כולה, שהרי הדין ומשפט בנוגע לכל השנה כולה תלוי במעמדו ומצבו של האדם בראש השנה (כנ"ל), ולכן יש לייקר ביותר זמן זה.

1. (וסיים כ"ק אדמו"ר:)

כיון שנשאר עוד זמן קצר עד תפלת מעריב - יכולים עדיין להשלים את העניינים שעדיין לא השלימו ("וואס מ'האָט ניט דערטאָן") כדי לפעול את עניין "אתם נצבים גו' כולכם"¹³, "לאחדים כאחד"¹⁴,

אשר, על-ידי עניין "בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל", כולם יחד - אזי נעשה "ויהי בישורון מלך"¹⁵, "שתמליכוני עליכם"¹⁶, והרי "מלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא"¹⁷ - שכשם שבמלכותא דארעא הנה בשעה שנעשה מלך נותן הוא מתנות, "והנחה למדינות עשה"¹⁸, כן הוא ב"מלכותא דרקיעא", שכאשר הקב"ה נעשה מלך על עמו ישראל, נותן הוא לכולם מתנות - בהמשכה והשפעה לכל אחד ואחד בכל המצטרך, בגשמיות וברוחניות.

[כ"ק אדמו"ר ציוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן, ואחר כך "ניע זשוריצי כלאַפּצי". אחרי ברכת המזון, תפלת ערבית והבדלה - חילק כ"ק אדמו"ר בידו הקדושה לכל אחד ואחד מהנאספים מ"כוס של ברכה"].

(מהתנועות יום ב' ראש-השנה ה'תשט"ו.
תורת מנחם כרך יג עמ' 13-11 - בלתי מוגה)

שכן הוא באמת, שראש השנה איננו רק תחילת השנה, אלא גם ראש השנה, דהיינו שראש השנה הוא בכחינת ראש, ושאר ימי השנה הם הגוף.

וגם בעניין זה ישנו הכלל האמור - "בתר רישא גופא אזיל": בכלל, בראש השנה עומדים בתנועה של התעוררות, ויתכן שהתעוררות זו אינה נמשכת כדבעי במשך ימי השנה, דהיינו שההנהגה בכל ימי השנה (הגוף) אינה בהתאם להתעוררות בראש השנה (הראש), בדוגמת המצב שבו הראש נמצא במקום אחד והגוף במקום אחר.

ולכן, יש לדעת, ש"בתר רישא גופא אזיל". ובמכל-שכן וקל-יחומר: אם בנוגע לעניין בלתי-רצוי (שבוה מדובר בגמרא שם) ישנו הכלל ש"בתר רישא גופא אזיל" - על אחת כמה וכמה ב"מדה טובה" ש"מרובה ממדת פורעניות"⁸, שבודאי "בתר רישא גופא אזיל". כלומר: כאשר דנים אדם - אין דנים אותו לפי מצבו בכל השנה, אלא בהתאם למעמדו ומצבו בראש השנה - "בתר רישא גופא אזיל". גם כאשר מדובר אודות הגוף, היינו, אודות מעמדו ומצבו שבכל השנה, ולא אודות ראש השנה - גם בעניין זה דנים אותו כפי שהגוף כלול בראש (כפי שכל ימי השנה כלולים בראש השנה), ומה שיהיה אחר כך - אינו נוגע, שהרי הקב"ה דן כל אדם "באשר הוא שם"⁹, ומקומו האמיתי הוא בראש השנה. ועניין זה מסייע גם לעבודה - שיימשך בגילוי עניין "בתר רישא גופא אזיל", שההנהגה בכל השנה תהיה בהתאם להתעוררות של ראש השנה.

ה. וזהו אחד מהטעמים שהזכירו כל כך לשמור ולייקר את הזמן של ראש השנה, ולעסוק באמירת תהלים הן ביום והן בלילה¹⁰, - וכפי שמדייק כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר¹¹ בעניין שני הימים של ראש השנה ש"כיומא

12) טור וב"י (ד"ה וכתב) או"ח סת"ר. ט"ז שם סק"ב. וראה בארוכה שו"ע אדה"ז שם ס"ג ואילך.
13) ר"פ נצבים.
14) לקו"ת ר"פ נצבים.
15) ברכה לג, ה.
16) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.
17) ראה ברכות נח, א.
18) אסתר ב, יח.

8) יומא עו, א. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת ויקרא ה, יז.
9) וירא כא, יז ובפרש"י - מר"ה טז, ב. וראה גם שיחת יום ב' דראש השנה תשי"ג ס"ד (תורת מנחם - התוועדויות ח"ז ריש ע' 14).
10) ראה תורת מנחם - התוועדויות ח"ו ע' 184. וש"נ.
11) רד"ה היום הרת עולם דיום ב' דר"ה תש"ב - י"ל בקונטרס חודש תשרי שנה זו (תשט"ו) ונדפס לאח"ז בסה"מ תש"ב ע' 9.

פתיחת הספרים...

שמות גדולי ישראל רמוזים בספריהם • פרסום שם המחבר • מקיים הרבה ודורש מעט • כיצד מתפרש מאמר חז"ל 'הלומד תורה לפרקים' – ההוראה מכך וההשפעה מזה גם בגשמיות • גימטריות שבשולחן ערוך • להיות שוטר – מותר או אסור לפי משנת חסידים • רשימה נוספת בסדרת יסודתו בהררי קודש

הילשין ח"ו עליהם?

מעשה שהיה, במנהל קרן עזרה לנצרכים אשר נהג במשך שנים רבות לשלוח תמיכה למשפחות רבות. פעם החליט לשגר אליהם שאלון אודות מצבם הכלכלי של הנתמכים, כשמטרתו היתה לבחון האם אכן עומדים בקריטריונים שהציבו המנדבים לקרן. השאלון נשלח לרבי אשר הגיב עליו בתמיהה רבה:

השאלון לאלה המבקשים מנדיבים (בהשתדלותו) – הילשין, ח"ו, עליהם שלא ישלחו להם?

ויש לציין למאמר חז"ל (בעל הטורים במדבר א,ג): "אין אדם נעשה שוטר מלמטה, אלא אם כן נעשה רשע מלמעלה".

מעין זה (אבל לא ממש) יש לציין לירושלמי תרומות פ"ח ה"ד, כאשר אליהו הנביא אמר לרבי יהושע בן לוי שאין זו משנת חסידים למסור אנשים למלכות גם אם מותר על פי הדין [וראה בבא מציעא פג,ב וברש"י ד"ה בעל הכרם].

ושים זיכרון בספר...

"וכמובא ברוקה (בריש הקדמתו לספרו) שנהגו גדולי ישראל לכתוב או לרמז את שמם בתחילת חיבורם, כידוע ומפורסם", כך התבטא הרבי בהתוועדות יום ב' דחגיגה שבועות תשמ"ז (התוועדות תשמ"ז כרך ג' עמ' 414).

תועלת טעימת שחרית

במספר מקומות הובא הפירוש החסידי למעליותא למאמר חז"ל "הלומד תורה לפרקים" (סנהדרין צט,ב) – היינו שהתורה שלומד 'מפרקת' אותו; דברי התורה לוקחים אותו ככל חלקיו ואבריו וחודרים את כל מציאותו.

מסיבה זו גם לשון חז"ל לגבי חובת לימוד התורה בכל יום היא – "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית" (מנחות צט,ב), שגם כאן הוא מלשון מפרק, גם במובן של פירוק, פירוק החומרות מן הגשמיות, שמתבטל החומר מן הגשם – ולימוד כזה יהיה ניכר על פניו במשך כל היום (ראה היום יום – י"א אלול; תורת מנחם כרך ג' עמ' 202 וש"נ בהערה 81; התוועדות תשמ"ט כרך ג' עמ' 292; מפתחות הרמ"א ועליגסאהן עמ' 1485 ד"ה פרק).

[יצוין, כי פירוש זה שונה מהמובא ב'ספר המאמרים תרס"ט' עמ' צה, ובתורת מנחם כרך לג עמ' 192 – שמפרש את המוסר השכל שבזה לפי משמעו, היינו שלימודו הוא רק בזמנים מסויימים וקבועים, ובין שיעור אחד למשנהו נראה כאילו אין התורה קיימת במציאות אצלו...].

ויש לומר, שבדומה ללימוד נשתלשל מזה גם בגשמיות, מה שכתב רש"י לגבי אכילה (נדה סג,א – ד"ה התם) "הטועם שחרית נהנה כל היום כולו". ולהעיר מרד"ק ישע"י לג,ב, עיין שם.

...אחד מאנ"ש", "אחד התמימים"...

נאה מקיים — ומעט דורש...

פעם התבטא הרבי כי לפני שהוא תובע לפעול בעניינים מסוימים הוא פועל בעצמו באותם עניינים פי כמה וכמה, ורק חלק קטן מכך תובע מאחרים לעשות (מפי המזכיר הריל"ג שי').
 ויש לציין לפירוש רבינו יונה על לשון המשנה אבות פרק א' משנה יז (ט"ו"ב) "לא המדרש עיקר אלא המעשה" – ממנה באה אמרתו הידועה של הרבי "המעשה הוא העיקר":
 "לומר שלא ידרוש המצוה לאחרים והוא אינו עושה אותם, אך יעשה אותם תחילה וילמדם לאחרים, וכמו שאמרנו רבותינו ז"ל: נאים דברים היוצאים מפי עושיהם".

גימטריות בשולחן-ערוך

בהזדמנות מסוימת התבטא הרבי (תוכן הדברים על פי הנחה בלתי מוגהת):
 שולחן-ערוך הוא ספר של הלכות ולא של גימטריאות אף שיש בו גם ענינים של גימטריאות.
 כדאי להביא כאן כמה דוגמאות:
 א) דיני שופר בסימן השוה עם גימטריא שלו (תקפ"ו). ב) הלכות פדיון-הבן (בסימן שה) חולקו לל"א סעיפים לרמזו שפדיון-הבן צריך להיות ביום ל"א דווקא. ג) ביורה-דעה סימן רס תחילת דיני מילה – בגימטריא פינחס-אליהו [פינחס = 208, אליהו = 52 = 260]. ד) סימן ער"ה – דיני פרשיות פתוחות וסתומות, רע"ה פרשיות בתורה הם פתוחות וסתומות. (פדר"א פכ"א. זוהר פ' קדושים). ה) סימן רח"צ – דיני כלאים, על פי דברי חז"ל שקרבנות של קין (פשתן) והבל (צמר) הביאו לרציחה הראשונה בעולם. ו) יו"ד סימן שנה – הדינים שמשנים באשה יותר מבאיש. ז) סימן תרעא – דיני הדלקת נרות חנוכה – שמניחים על פתח ביתו מבחוץ, ופתח בארמית תרעא – תרגום אונקלוס לך וט.
 – דוגמאות אלו ורבות נוספות בספר 'ברית יעקב' להגר"ח" סופר ירות"ו תשמה סימן מא (עמ' שח"ט).

באחרונים מובא "יתגבר כארי – בהן פותח השולחן-ערוך – כי שתי תיבות אלו עולים בגימטריא יוסף בן אפרים קארו" – שם הבית-יוסף ושם אביו ז"ל.

הרמ"א פותח וכותב "ועל כל פנים לא יאחר זמן התפלה שהצבור מתפללין", והתיבות ה'תפלה ש'הצבור מ'תפללין – ראשי תיבות משה.
 ועוד רמזו כי ר' יוסף קארו הי"ו בגימטריא שלחן ערוך. יוסף בהרב אפרים – עולה בגימטריא השולחן ערוך (עם הכולל), וכמספר הסימנים בשולחן ערוך (תרצ"ז). משה בן ישראל (הרמ"א) – השלחן ערוך ועמו המפה. משה איסרלש – בגי' – השולחן ערוך ועמו המפה.

– ראה בכל זה ב'ברית יעקב' רח"י סופר (ירות"ו תשמ"ה) עמ' שט. והנושא עצמו דן בו הרב החיד"א ב'שם הגדולים' מערכת ספרים ס"ק כו – ספר הזכרונות; וראה המובא בסדר דורות בישראל (ר"ש אשכנזי) פי"ב (עמ' 177 – 184).

שם המחבר – לזכותו

בר"ח שבט תשמ"ה כתב הרבי לגב' רחל זמיר, עורכת הספר 'חגי ישראל ומועדיו' (נדפס ב'היכל מנחם' כרך א' עמ' רפח):

פשוט שטוב עשו שהודיעו שמה בהספר, שהרבה יותר מעריכה סתם השקיעה בו. ואמן[רן] חז"ל מצוה לפרסם עושי מצוה.

וראה מה שכתבו לבאר בזה ב'היכל מנחם' כרך ג' עמ' רפח"ט. לגופם של דברים, אם יש צורך לגלות מי המחבר שימש בעבר נושא לדיון – ראה בהרחבה 'שם הגדולים' לחיד"א מערכת ספרים אות וא"ו סכ"ו (ספר הזכרונות).

ברם מסקנת החיד"א היא כקביעתו של הרבי: "עתה אני רואה דאפשר דצריך להזכיר השם [= של המחבר בספרן] להיות שפתותיו דובבות... כי אין אדם צדיק בארץ כו' ויש קטרוג שלא יזכה להיות שפתותיו דובבות... ועלידי שבעולם-הזה מזכירים שמו בתורה... מתעוררים הרחמים ויגדל כח המליצים עליו טובה ושפתותיו דובבות".

ויתכן כי גם מסיבה זו ביקש הרבי שכותבי הערות בקובצי ההערות וביאורים וכו', לא יסתתרו מאחורי שמות אנונימיים או ישתמשו בכינויים כגון

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש, פרשת ניצבים

כ"ח באלול

יום ראשון

כ"ט באלול, ערב ראש־השנה¹¹

מוצאי שבת:

אין אומרים 'ויהי נועם', 'ואתה קדוש'¹². הלילה, בקריאת־שמע שעליה מיטה, אם אומרים אותה לאחר חצות הלילה – אומרים תחנון¹³. אבל בתוך שבעה מותר לו ללכת היום לבית־הכנסת לאמירת הסליחות¹⁴, וכן להתפלל עם הציבור¹⁵.

בסליחות אומרים תחנון (=יודיו) אפילו לאחר עלות־השחר, אבל לא בתפילה¹⁶. בפיוט 'מרובים צרכי עמך', בסליחות נוסח ליטא הנוסח הוא "ותיטיב לנו הכתיבה והחתימה"¹⁷, וכך תוקן בכתב־יד באחת מהוצאות קה"ת הראשונות, ולכאורה נכון הוא.

בפיוט "שלוש־עשרה מידות" יש כמה וכמה שינויים שתוקנו ב'סליחות' בהוצאות האחרונות (מוגה עלידי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו): את הקטע "אל תבוא במשפט עמנו" אומרים חזן וקהל פסוק בפסוק.

והברייתא שלאחריו רק פעם אחת.

(11) כנראה שהרבי לא התענה בער"ה – 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מח, עיי"ש.

(12) לוח כולל־חב"ד, משו"ע אדה"ז סי' רצה ס"ג.

(13) ע"פ סידור אדה"ז, לפני 'למנצח... יענך' (מאחר שאינו נוהג כיו"ט מיום שלפניו, אלא מעלות השחר, כיוון שאומרים הרבה 'סליחות' באשמורת, שלא כשאר עיו"ט, ואף לא כפי שנהגו בעבר בערב יו"כ – ראה שו"ע אדה"ז סי' תר"ד ס"ד ה).

(14) לוח כולל־חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תקפ"א ס"א.

(15) מטה אפרים שם סכ"ב.

(16) לוח כולל־חב"ד.

(17) כגון בסליחות 'קודש הילולים' הוצאת לוי־אפשטיין, ירושלים תשכ"ה. וייתכן שאצלנו נעתק (בתחילה – צולם) מתפילת נעילה, ששם מבקשים רק **חתימה**, ולא שמו לב לתקן, גם לא בהוצאה החדשה אדרה"ק. וע"ע בסליחות 'סוד מלכות' שנשאר בנוסח זה, וביאורו.

גם בשבת זו אומרים בבוקר את כל התהילים¹, אף־על־פי שאין מברכים את החודש².

לשביעי, וכן למפטיר, מתחילים: "ראה, נתתי לפניך...".³ הפטרה: "שוש אשיש".

הבעש"ט אמר שבשבת זו הקב"ה בעצמו מברך את החודש השביעי, המושבע והמשיבע ברוב טוב לבית ישראל על כל השנה, ובכוח זה ישראל מברכים את החודשים י"א פעמים בשנה⁴.

אומרים 'אב הרחמים'⁵.

אחרי התפילה – התוועדות בבית־הכנסת, ככל שבת מברכים.

בשבת שלפני ראש־השנה יש⁶ להתחיל בשבת עצמה בצדקה באופן המותר בשבת, עלידי צדקה של מאכל ומשקה ['לחיים'] או עלידי צדקה רוחנית, כמו נתינת עצה טובה ועלי־אחת־כמה וכמה לימוד תורה, ועוד וגם זה עיקר – קבלת החלטה טובה [כולל הסכום!] שתיכף ומיד לאחר השבת יקיים... [נתינת ממון בפועל, להפריש לעצמו וליתנו לעני או לגבאי בבוקר]⁸.

תפילת מנחה: היום אומרים 'צדקתך'⁹. פרקי אבות, פרקים ה'–י'¹⁰.

(1) ספר־המנהגים עמ' 30.

(2) לבוש ר"ס תכא. מטה אפרים סי' תקפ"א סעיף מז.

(3) לוח כולל־חב"ד.

(4) ספר־המנהגים עמ' 55.

(5) התוועדות' תש"ג ח"ד עמ' 299.

(6) התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376.

(7) סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222 ובהערות.

(8) נסמן בהערה הקודמת.

(9) כשם שבמנחה בימות החול שלפני ער"ה אומרים תחנון, סידור אדמו"ר הוקן לפני 'למנצח... יענך'.

(10) ראה בגיליון הקודם, שלכאורה יש לנהוג בפועל כמנהג ישן שהזכיר הרבי בשנת תשמ"א לומר את המשנה שלפני הפרק

דורנו, ולשלחו (אם באפשרי - בו ביום) על-מנת לקראתו על הציון שלו²⁵.

נוהגים להשתטח על קברי צדיקים²⁶, והנמצאים בקירוב מקום משתטחים על ציון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע²⁷ וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

מסתפרים²⁸, וטובלים²⁹ במקווה טהרה לכבוד החג³⁰.

* כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לקבל על עצמו הידור נוסף לפני כל ראש-השנה³¹. וכהוראה כללית נאמר: "בכל ראש-השנה צריך כל אחד לקבל על עצמו זהירות יתרה [הידור] במצוות עשה, וזהירות בסייג של לא-תעשה, וזהירות יתרה בהנהגה טובה"³².

משעה אחת קודם תפילת המנחה³³ עד תפילת ערבית במוצאי ראש-השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום³⁴.

הנוהגים לתת צדקה בכל יום, יתנו היום גם עבור שני ימי ראש-השנה³⁵.

יש לעשות היום פרוזבול³⁶, על-כ"פנים עבור

את הפסוקים "אל תבוא", "והוא ישפוט", נפוץ לאומרם יחד כפסוק אחד. היום אין תוקעים בשופר¹⁸, ומי שלא הספיק להתלמד, יעשה זאת בחדר סגור¹⁹.

אחרי התפילה²⁰ אומרים 'סדר התרת נדרים'²¹, במניין עשרה אנשים כשרים²² (ולכל הפחות צריך שיהיו לפני האומר שלושה)²³.

* חידושי תורה - הוראת הרבי לכל כולל וישיבה, לפרסם לפחות פעמיים בשנה קובץ חידושי תורה (מהתלמידים ומחברי הכולל), לפני ר"ה ולפני חג הפסח.

* עורכים מגבית ומחלקים 'צורכי החג' לראש-השנה ולכל חגי תשרי לזקוקים לזה (בדומה למעוות חייטים' קודם חג הפסח)²⁴.

* נוהגים לכתוב פ"נ (הנשואים - כמובן בחגירת אבנט) עבורו ועבור בני-ביתו לבקשת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה. להניחו בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של כ"ק אדמו"ר נשיא

18) לוח כולל-חב"ד, מרמ"א סי' תקפ"א ס"ג.
 19) השלמה לשו"ע אדה"ז סו"ס תקפ"א, במהדורה הישנה עמ' 1364, ובחדשה עמ' תסח.
 20) לוח כולל-חב"ד, ובסידור אדה"ז: 'קודם חצות'.
 21) בנוסח התרת נדרים, תיבת 'בכולהון' נמשך לפניו - "לכן אני שואל ממעלתכם התרה בכולהון" (ולא 'בכולהון אני מתחרט') כן אמרו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב (רשימות הרב לנדא, 'כפר חב"ד' גיליון 986 עמ' 35) והרבי (מראות-קודש ער"ה תשמ"ט), וכן הוא בסידור 'בית יעקב'. מאידך בסידור אוצר התפילות, וכן בסידור יעב"ץ הוצאת 'אשכול' נמשך לאחריו. בסידורינו מנוקד: "ולא יעשה שום רושם כלל" הש' בקמץ. ואולי הוא טה"ד.
 22) בסידור השלשון **וטוב** שיהיה עדה שלמה", ובספר-המנהגים ובלוח כולל-חב"ד - "ובעשרה". כנראה, לא הקפיד הרבי שהמתיר יתן מי שהותר לו כבר ('כפר חב"ד', גיליון 779 עמ' 138).
 23) ראה אלף-המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ק קא.
 מדינא, קטן 'מופלא סמוך לאיש' אינו מצטרף למתירים, אבל מבקש התרה (ראה הלכות והליכות בר-מצווה פי"א ס"ד. חנוך לנער ס"פ לג). וב'אוצר' עמ' לט כתב שאין נוהגים בזה.
 במטה-אפרים שם סוס"ב כתב שלא יאמרו כמה מבקשי התרה ביחד, אלא בשעת הדחק.
 לעניין נשים, לפי הנפסק בשו"ע (יו"ד רלד סנ"רנו) הבעל נעשה שליח לשאול על נדרי אשתו, אך אינו מצטרף להמתירים, ולכאורה יכול היה בעלה לומר הנוסח גם בשמה (אך לאחרים, אף לבתו, לא יתן להתיר ע"י שליח - שם סי' רכח סט"ו. וע' פתחי-תשובה שם ס"ק ט לעניין בקשת התרה בכתב) ולעניין מודעה על לעתיד - לכאורה די להן ביכל נדרי.
 24) לקוטי-שיחות ח"ד עמ' 369.

25) ראה ספר-המנהגים סי' ע"ע 95. ב'לוח השבוע' לג' תמוז, פורטו כמה מנהגים בקשר לכתיבת פ"נ.
 מספר הפקס שליד הציון: 01-718-723-4444. וראה ספר 'הלכות ומנהגי חב"ד' ליום יום ולמעגל השנה עמ' 256.
 26) רמ"א סי' תקפ"א ס"ד, וראה מטה-אפרים שם ס"ג.
 27) ספר-המנהגים סי' ע"ע 55.
 28) מדינא מותר גם אחר חצות, שו"ע אדה"ז סי' רנא ס"ד (אך האריז"ל היה נוהג - כל השנה - להסתפר קודם חצות דווקא, כף-החיים שם ס"ק יט ומטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ג. וכנראה למעשה אין מקפידין בזה, וצ"ע - ראה 'התקשרות' גיליון תרע"ו עמ' 14).
 29) מחצות היום, לקוטי-דיבורים ח"ג עמ' 865. ועיין אלף-המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ק קא. ליקוטי מהרי"ח ח"ב דף ז, ב.
 30) לוח כולל-חב"ד.
 31) ספר-המנהגים עמ' 56. אמנם במקור הבא, וברוב המקורות שהובאו ב'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קנג"ד מדובר בר"ה עצמו, ובחלקם - לאחריו.
 32) 'ספר המאמרים - קונטרסים' לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ח"א עמ' קלב (ושם: "ההירות יתירה במצוות עשה [בלקו"ש דלהלן: בהידור מ"ע], וזהירות בסייג של לא-תעשה [בתורת מנחם ח"ד עמ' 32: בזהירות יתירה מל"ת], וזהירות יתירה [בתורת מנחם שם: הוספה] בהנהגה טובה"). לקוטי-שיחות חלק ב עמ' 348.
 33) אודות תוכן ההתבוננות שצ"ל בתפילה זו, ראה ספר המאמרים תש"ג ס"ע 41.
 34) ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.
 35) הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שר"י צדקה עמ' קמב.
 36) ראה תו"מ ח"ו עמ' 189, וחכ"ו עמ' 243. 'אוצר' עמ' מא. בלקוטי

יום שני, ראש־השנה

א' בתשרי התשע"ו

ליל א' דראש־השנה:

עיקר עבודת ראש־השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה - [היא] בעבודה הנראית כמו פשוטה: באמירת תהילים כל הזמן, ולמעט בשינה בשני לילות אלו ככל האפשרי, ולהיזהר מדברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבד אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת אדונו, או כבן הטרוד בשמחת קבלת פני אביו).

לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. בשנים מסוימות, לאחר אמירת תהילים זו, החל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן "אבינו מלכנו"⁴⁸.

מנהג ותיקין, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום־טוב - לא יעשנו בראש־השנה, גם לא בצניעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ: "וראוי הדבר אשר הבני־תורה ייזהרו בזה, וישפיעו גם על מכריהם".

ערבית⁴⁹:

לגבי ההוספות שבתפילות שבעש"ת החל מראש־השנה: מי ששכח לומר בשמונה־עשרה את ההוספות שבאמצע הברכות (זכרנו, מי כמוך, וכתוב, בספר) ונזכר קודם שהזכיר את השם שבתחית הברכה, פסק אדה"ז ש"אומרם במקום שנזכר"⁵⁰.

48 מאידך, בשנת תשד"מ לא ניגנו זאת לפני תפילת ערבית, ונתבאר הטעם בשיחת יום ב' דר"ה אז ('התנועדות' ח"א עמ' 26) כיוון שאין אומרים בתפילה זו 'אבינו מלכנו' בפועל, עיי"ש. ומאז לא היתה שנה דומה לחברתה, הן בתפילת ערבית והן בשאר התפילות. בשנת תשנ"ב ניגנו זאת רק קודם תפילת ערבית של היום השני ('אוצר מנהגי חב"ד' עמ' נח).

49 "להעיר מהידוע ע"ד גודל הפלאת עבודתם של רבותינו נשיאנו בתפילת ערבית דליל א' דר"ה... ומוזה מובן שמעין זה ושמן מנהו צ"ל גם אצל כאו"א מהחסידיים" (התנועדות תנש"א ח"ד עמ' 335 הערה 19).

50 ס' תקפ"ב ס"ו, ובמ"מ וציונים. וזאת דלא כדעת הפרמ"ג (בא"א ס"ק ד) שחוזר למקום שהיה צריך לאומרה, גם ב'וכתוב' שיש שם שמות ה', אלא כמו שפסק אדה"ז (ס' קיד ס"ז) בקשר ל'מוריד הגשם' - "שלא קבעו חכמים מקום להזכרה בתוך הברכה". ורק אם כבר אמר את ה"מעין חתימה" (כמו "ונאמן אתה להחיות מתים"), יצטרך לחזור עליה שוב. וראה דברי הגרא"ח נאה ז"ל בקובץ יגדיל תורה - ירושלים ת"ו, טבת תשמ"א עמ' 37-38.

החובות שנוספו במשך השנה.

לפנות ערב לובשים בגדים נאים וחשובים³⁷, ויודעים שהקב"ה עושה לנו נס לשפטנו במידת הרחמים³⁸. אין לובשים ה'קיטל', גם לא הש"ץ והתוקע³⁹, אלא ביום־הכיפורים⁴⁰.

מדליקים בזמן הנקוב בלוחות, כמו בערב שבת⁴¹. מי שלא הדליקה אז, תדליק בלילה לפני הסעודה⁴² (מאש הדולקת לפני החג).

גם הפעם מברכת אחרי ההדלקה⁴³. הברכות בהדלקת הנרות: "להדליק נר של יום הזיכרון"⁴⁴, ו"שהחיינו"⁴⁵.

איש המדליק, לא יברך⁴⁶ 'שהחיינו'⁴⁷. יש להכין נר גדול (כמו נר נשמה) כדי שיהיה אפשר להדליק ממנו את נרות ליל ב' של ראש־השנה.

שיחות כרך כד עמ' 316, עודד הרבי רבנים וכו' לערוך ולהפיץ שטר פרובול, שיחתמו עליו ובכך ימסרו להם (בפירוט שמות חברי הבי"ד) את החובות [וזה מהני גם לפי מנהג הספרדים]. ועליהם להקנות עוד היום קרקע לכל לווה שאין לו קרקע משלו. 37 לוח כולל־חב"ד. במטה אפרים (תקפא, נה, ע"פ הב"ח והט"ז ס' תקפ"א ומג"א ר"ס תקצ"ז) כתב ללבוש רק נאים אבל לא חשונים כשאר יו"ט (שבגדי יו"ט צ"ל יותר טובים משל שבת כמ"ש בשו"ע אדה"ז ס' תקכ"ט ס"ז), אבל בשערי תשובה (ס"ק ו, ובשו"ע השלם - טו) כתב: "הועולם נוהגים ללבוש בגדי יו"ט כשאר יו"ט, רק הנשים לובשות לבנים".

38 לוח כולל־חב"ד, משע"ת ס' תקפ"א ס"ק ו, וע"ע מטה־אפרים ס' תקפא סנ"ה.

39 כי לדעת אדה"ז (ס' תר"י ס"ט) עיקר הטעם שלובשים קיטל 'כדי להיות דוגמת מלאכי השרת', וזה שייך רק ביום־הכיפורים - 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קטו.

40 ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.

41 הקדמת (בן) ה'דרישה' לטור יו"ד ח"א. מטה אפרים ס' תרכ"ה סל"ג. פסק הגאון בעל 'תורת חסד', וכן מוכח בלקוטי־שיחות כרך כד עמ' 297 הע' 69 - 'קיצור דיני נש"ק' עמ' לו.

42 מטה אפרים שם.

43 שו"ע אדמו"ר הזקן ס' רסג ס"ח. ומלשונו משמע דה"ה כשמדליקין בלילה (וגם איש המדליק - קצות השלחן ס' עד בבדי השלחן ס"ק ט), ודלא כמ"ש במטה אפרים ובאלף למטה שם.

44 שם, מנהג בית רבנו, כמו בקידוש ובהפטרות - אג"ק ח"ו עמ' קכה. [בירכה שהחיינו - קיבלה עליה קדושת יו"ט, ואינה יכולה להתנות בזה, מובא מעירובין מ"ב].

45 ספר המנהגים, מנהגי ר"ה.

46 בירך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש - ספר־המנהגים עמ' 60.

47 לוח כולל־חב"ד.

ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל).

אין כופלים 'לעילא' בקדישים של עשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה).

בסיום תפילת שמונה-עשרה אומרים 'עושה השלום' במרומיו, וכן בסיום הקדיש.

אחרי שמונה-עשרה: לדוד מזמור, קדיש-תתקבל, עלינו.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת 'לדוד מזמור' היא כלי להשפעות גשמיות על כל

השנה. לאחר אמירתו על-ידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערים ראשיכם, והינשאו..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל.

כל אחד אומר לחברו: 'לשנה טובה תיכתב ותיחתם', בלשון יחיד דווקא. דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנוהגים לפנות אליהם בלשון רבים⁵¹.

קידוש – מי שברך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש.

"מצווה לאכול ולשתות ולשמוח בראש-השנה. אמנם לא יאכלו כל שובעם, למען לא יקילו ראשם ותהא יראת ה' על פניהם" (שו"ע).

בכל סעודות ראש-השנה טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל מניחים מלח על השולחן.

בהתוועדויות דראש-השנה היה הרבי טובל חתיכה אחת בדבש, ושלאחריה במלח.

טבילת פרוסת 'המוציא' בדבש, וכן טבילת התפוח בדבש – שלוש פעמים.

בתחילת הסעודה של לילה זה, לאחר הטעימה⁵² מפרוסת המוציא, אוכלים תפוח מתוק בדבש –

וכך נהג הרבי: המתין עד שיגיעו גם הרימונים לשולחן⁵³, ואז נטל את התפוח בימינו⁵⁴, בקליפתו. חתכו לחלקים, טבל חלק אחד (שלוש פעמים)

בדבש, ורק אז בירך עליו 'בורא פרי העץ'⁵⁵, ואחר הברכה קודם האכילה⁵⁶ אמר: "הירצון מלפניך (ללא ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה".

גם אם יש על השולחן תמרים או רימונים, שהם משבעת המינים, הורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לברך 'בורא פרי העץ' על התפוח דווקא⁵⁷.

ההנהגה בפועל וההוראה לרבים – לכוון בברכת ה'עץ' לפטור גם את רסק התפוחים שאוכלים בקינוח הסעודה⁵⁸.

בהמשך לזה, אוכלים רימון⁵⁹ וראש איל (למעשה – ראש דג. וצריך לבדקו בעוד-מועד מתולעים),

אבל אין אומרים 'הי רצון' כי אם על התפוח. וכדי שלא יתעוררו שאלות וספקות בנוגע

לאמירת (ברכה על הרימון בפני עצמו, וכן) ברכה אחרונה לאחרי אכילת הרימון, אם אכלו שיעור שלם [וכיוון שבראש-השנה כתיב "אכלו משמנים

גו' מנות גו'", הרי בוודאי שצריכים לאכול שיעור שלם] – כדאי לאכול בתחילת הסעודה (לאחרי נטילת ידיים וברכת המוציא⁶⁰), על דרך מה שכתב

אדמו"ר הזקן בסידורו "נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש בתחילת הסעודה", שאז אין צריך לברך

אחריו (אף-על-פי שפירות שנאכלין בתוך הסעודה צריך לברך לפניהם), כיוון שנפטר בברכת המזון⁶¹.

רבותינו נשיאינו מיעטו ביותר בדיבור בימי

55 המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, וח"ב עמ' שח. שם מסופר גם שהשאיר עוד חתיכה לאכול עם ה'קומפוט' שבסוף הסעודה, ולא בירך על ה'קומפוט'.

56 מנהג והוראה לרבים דכ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ"ע, ע"פ ה'מעגלי-צדק' שבמג"א, דלא כנפסק בשו"ע אדה"ז ס' תקפ"ג ס"ג. הטעם נתבאר במכתבו של הרבי הנדפס בס' המנהגים (עמ' 104) "כדי שיהיה ה'הירצון' סמוך לברכת הפרי, ותהיה הפתיחה דברכת העץ שייכת גם אליו... שיהיה לו מעין תוקף ברכה", עיי"ש.

57 לוח כולל-חב"ד, ע"פ הוראת הרבי במכתבו, וכן 'מעשה רב', המלך במסיבו ח"ב עמ' יג, 'אוצר' עמ' עט (ולכאורה הוא ע"פ מש"כ בסדר ברה"נ שם).

58 'רשימות היומן' עמ' קנט. סה"ש תש"ה עמ' 4. המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, ודלא כמו בא' בס' המנהגים עמ' 56. ראה 'אוצר' שם.

59 הרוצה לברך שהחיינו על הרימון בנפרד, ייזהר שלא יהיה הפרי בפני המקדש בשעת הקידוש (וראה המלך במסיבו ח"א עמ' עה).

60 כנראה הכוונה לאחרי אכילת התפוח, שאז אין צריך לברך על הרימון ברכה בפני עצמו – הערת המו"ל בשיחה. 61 'התוועדויות' תנש"א כרך ד עמ' 323.

51 וכנראה עניין זה שייך ליחידה. ראה בהתוועדויות תנש"א ח"ד עמ' 314, שסיים הרבי שיחה לנשים: "ונסיים – כמנהג ישראל בימים אלה, וגם בלשון יחיד: "לשנה טובה תכתבי ותחתמי".

52 ראה שו"ע אדמוה"ז ס' עדר ס"ג וס' קסז ס"ד וסכ"ב. אולם אם עלולים כולם מסיבה כלשהי לצאת מהחדר, חייב לאכול תחילה כזית, כמבואר בס' קעח ס"ג.

53 המלך במסיבו ח"ב עמ' יג. כנראה – כדי להוציא גם אותם בברכת העץ, ראה סדר ברה"נ פ"ט ה"ד.

54 שו"ע אדמוה"ז ס' ר"ו ס"ח וסדר ברה"נ פ"ט ס"ד.

ר' יהודה החסיד רוב האי גאון רוב שריא גאון: ערב אני בדבר, שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגערע בראשהשנה ויום־הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלים לפניו". לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה המקובלת, מסיימה בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד "יושב... בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא עם הש"ץ ולא אחריו (אבל כל אחד אומר לעצמו את כל הנוסח).

אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח את הארון לאמירת "שיר המעלות ממעמקים" בראשהשנה ובעשרת־ימית־שובה, או לאומר פסוק בפסוק, חזן וקהל.

"ברוך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" מסיים הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמובן, אולם "ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן בכל ימות השנה, כמובן.

בחזרת הש"ץ⁶⁶, כשמגיע הש"ץ ל'וכתוב' ול'ובספר', הציבור אומרם בקול רם ולאחר מכן אומרם הש"ץ, אבל לא ב'זכרנו' וב'מי כמוך'.

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרם כל הבתים של "תעיר ותריע...". וכל הא"ב של פיוט "אדר והוד". אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון, אומרם "שפוט תבל... והוא באחד", פותחים הארון, וממשיכים 'ה' מלך'.

עד כמה שזוכרים, תמיד עמד הרבי בפיוט 'לא־ל עורך־דין'.

היו שנים שהרבי היה מתרומם משיבתו בסיומי ברכות בחזרת הש"ץ, ומתרום מסמיכתו על ה'עמוד' באמירת 'וכתוב', 'ובספר'. אך בשנים אחרות היה יושב גם בסיומי ברכות.

בבית־חינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני קריאת התורה.

לאחר חזרת הש"ץ אומרם 'אבינו מלכנו' החזן והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף. מנגנים ב"אבינו מלכנו, אין לנו מלך...".

66 בימים הנוראים, כשהתחיל הש"ץ את החזרה, חזר הרבי למקומו (ע"פ שר"ע אדה"ז סי' קכג ס"ו ג). כשגמר הש"ץ "אתה קדוש... יהלוק סלה", התישב (עכ"פ בשנים האחרונות), ראה פסקי תשובות סי' קכה סוף ס"ק ו.

ראשהשנה, כולל בעת הסעודות⁶², ובפרט ביום הראשון.

מי ששכח לומר 'יעלה ויבוא' בברכת המזון, ונזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמטיב' - אומר "ברוך... אשר נתן ימים טובים... את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש ישראל ויום הזיכרון. בלילי ראשהשנה אם התחיל ברכת 'הטוב והמטיב', ואפילו תיבת 'ברוך' בלבד - חוזר לראש⁶³.

לפני 'הרחמן' דראשהשנה אומרם 'הרחמן' דיום־טוב.

בברכת־המזון דראשהשנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המזמן, היה אומר: "הרחמן הוא יחדש עלינו וכו'" בקול־רם, וענו אחריו אמן.

בסוף ברכת־המזון, אומרם "עושה שלום..." (ולא "השלום").

יום א' דראשהשנה

בימי ראשהשנה טובלים במקווה־טהרה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום־טוב.

שחרית: הבריאים אינם טועמים וגם אינם שותים מאומה עד אחר התקיעות וסיום התפילה⁶⁴.

כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ה היה מצווה לתוקע⁶⁵ ללמוד בימי ראשהשנה בבוקר את המאמר "להבין עניין תקיעת שופר", הנדפס ב'סידור עם דא"ח' (רמד, ג). והוסיף הרבי: מובן מצעמו, שזהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות שופר כמבואר בפוסקים.

מנהגי־ישראל־תורה לעשות מאמצים גדולים ביותר שכל ילד יהיה בימי ראשהשנה משך זמן בבית־הכנסת, וישתתף - בהתאם לגילו - בתפילות ובברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה 'אמן', ו'אמן, יהא שמייה רבא'.

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתבו

62 כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ה לא נהג לומר 'לחיים' בסעודות ר"ה, ולא הניח 'לנגן' בהן, גם ביום השני. אבל הרבי בהתועדויות אמר 'לחיים', והורה 'לנגן' בהן ('אוצר' עמ' פט, קמח).

63 סידור אדמוה"ו. וראה 'התקשרות' גיליון ת"ת ס"ע 17.

64 שם עמ' צ, והטעם מובא משד"חמד כיוון שחביבה מצווה בשעתה. ולהעיר, שבישיבת תול"ת בבית־חינו לא הקפידו שלא לשתות בבוקר ראשהשנה קודם התקיעות, וכן פסק שם המרא־דאתרא הגר"ש דבורקין ע"ה ('כפר חב"ד' גיליון 733 עמ' 66. גיליון 734 עמ' 74).

65 ולכאורה זה לא (וכש"כ ידיעת ההנהגה בפועל באם חלה טעות כלשהי, וכמובן - מבעוד מועד) חל גם על כל התוקעים ב'מבצע שופר', ובפרט המוציאים רבים י"ח.

להתקיעות, ואם הפסיק שלא מעניין התקיעות חוזר ומברך.

אין להפסיק גם אחר התקיעות, עד גמר התקיעות דמעומד, רק מעניין התקיעות והתפילות, ואם הפסיק (אחר התחלת התקיעות) אינו צריך לחזור ולברך.

המקריא - מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא בדיבור. התוקע מאריך בתקיעתו עד שמסיר המקריא אצבעו.

תוקע⁷¹ תשר"ת שלוש פעמים, תש"ת שלוש פעמים, תר"ת שלוש פעמים. בשברים תוקעים שלושה קולות ומחצה⁷² (יש אומרים שהרבי תקע כך: טרא-רטו, ארטו, ארטו, טו). כל שבר - נמשך שלושה כוחות דווקא. בתרועה - מרבין בטרומיטין. בתקיעות מיושב - שברים-תרועה בנשימה אחת, בהפסק משהו ביניהם. ואילו בתקיעות מעומד בשתי נשימות - בהפסק נשימה ביניהם⁷³.

בסידור אדמו"ר הזקן נאמר, שבין תשר"ת לתש"ת ובין תש"ת לתר"ת תיוודה (התוקע) בלחש⁷⁴.

אחרי התקיעות אומרים - גם הקהל - "ובכן, יהי רצון מלפניך..."⁷⁵.

האומר את הפסוקים קודם התקיעות מנגן גם כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך יגילון", "כי תפארת" [והקהל עונה

71 ברשימות היומן' עמ' שדמ ישנן הוראות דכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע משנת תרצ"ה בקשר לאורך התקיעות, ה'חצי שבר' והתרועות, שלא פורסמו אה"כ, וכנראה שגם הרבי לא נהג כמותן.
72 בעניין ה'חצי שבר' ראה בשערי ה'ל' ומנהג ח"ה ס"ע, ובקובץ 'היכל הבעש"ט' גיליון טו ס"ע קה.

73 שו"ע אדמוה"ז ס"י תק"צ ס"ט (כנראה נהוג גם בלחש בב' נשימות).

אם תקע קול כלשהו בשתי נשימות, לא יצא (שו"ע אדמוה"ז שם ס"ח. וראה הנסמן בס' שבח המועדים עמ' 27 הע' 9).

74 הכוונה לוידיו במחשבה. ועניינו - לא יודיו על חטא ועון, אלא געגועים פנימיים. וי"ד אהיינו 'ציר פני הרבי' - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קכד, עיי"ש, וש"נ.

75 בקונטרס לימוד החסידות עמ' 11 נאמר: "על-פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו", אך הרבי הדגיש שאי"ז ממנהגי חב"ד (אף שרבותינו נשיאינו נהגו בזה, המלך במסיבו ח"ב עמ' קצא) אלא סתם מנהג ישראל - מענה להרה"ח ר' דוד קרץ ז"ל מעפולה, ועד"ז ב'המלך במסיבו' ח"א עמ' קיג, 'אוצר עמ' קכו.

ב'לוח התיקון' לסידור תורה-אור (תש"א) נכתב שצריך לומר "זכויות". אם יש ברית-מילה בבית-הכנסת, מלים לפני התקיעות.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך "ריבוננו של עולם", "יהיו לרצון", ופסוק "ואני תפילתי" - פעם אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם.

בתפילת שחרית של שני ימי ראש-השנה קוראים בתורה (חוץ מן המפטיר) בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'זיעזור', קריאת העולים לתורה⁶⁷, ברכות התורה, ו'מי שבירך'.

נוסח 'מי שבירך' שב'שער הכולל', הוא: "בעבור שעלה לתורה... בזה יום הדין..."⁶⁸.

סדר תקיעות:

אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר.

בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל).

לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות - בהכנה רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה רבה לעבודת ה' במשך כל השנה - ואמירת ז' פעמים למנצח, פסוקי 'קר"ע שט"ן', עלה אלוקים, יהי רצון (שאומרו רק הבעל-תוקע [לעצמו]), מברך התוקע "לשמוע קול שופר", ו'שהחינו'. השופר מכוסה (ורק פיו גלוי) גם בשעת הברכות⁶⁹, עד התקיעות, אך לא בתקיעות עצמן.

יכוון המברך להוציא את השומעים ידי חובתם בכרכות ובתקיעות, וגם השומעים יכוונו לצאת ידי חובתם, ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמו"⁷⁰. גם השומע אסור לו להפסיק בין הברכות

67 התוקע הוא 'חייב' לעלות לתורה, ויש מקומות שגם בעל-המוסף (ולא השחרית) - שו"ע אדה"ז ס"י תקפ"ד ס"ח. וכתבו שאם הוא תוקע ומתפלל בשכר אין 'חייב' כלל להעלותו (שערי אפרים ס"ב ב' סט"ו, ומטה אפרים ס"י תקפ"ד סכ"ב), אך יש להעדיפו אם אפשר - כדי שיהיה ליבו שמח ב"פיקודי ה'... משמחי לב", ועי"ז לא יטעה בתפילה ובתקיעות (אלף המגן למט"א שם ס"ק כז, ע"פ הלבוש)!

68 וראה ב'אוצר' עמ' קד וס"ע רכ, ובס' נתיבים בשדה השליחות ח"א עמ' שיב, ועצ"ע.

69 הרבי לא אחז את השופר בידו בשעת הברכה - כמשמעות המטה-אפרים ס"י תקפ"ה ס"ג, ולא כמובא בנו"כ שלו ובפסקי תשובות שם אות ד.

70 כי אז יש חשש הפסק אפילו בדיעבד על הברכה, שו"ע אדמוה"ז ס"י קכד ס"ו ב.

אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לכווץ ולהשתחוות, והעומדים לידו עוזרים לו לקום.

פסוקי "אתה הראת" אומרים הקהל (בלבד) בשעה שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו אין עוד", ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שהציבור יספיק לומר את כל הפסוקים [וכיוון ש'עלינו' הוא חלק מהתפילה, על הש"ץ לאומרו כולו בקול], ולא למהר ולהתחיל מיד "אוהילה לא-ל".

נשיאת כפיים⁷⁹ בראש השנה – ככלל יום טוב. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראש השנה וביום הכיפורים⁸⁰.

אחרי התפילה ואמירת תהילים, תוקעים שלושים קולות כדי לערבב את השטן⁸¹. ותקיעות אלה אינן לעיכובא, שהרי כבר יצאו ידי חובתם.

"מותר לומר לקטן שיתקע כדי שיתלמד, בין שהגיע לחינוך בין שלא הגיע לחינוך, ומותר לו לתקוע כל היום... לפי שמצווה על הגדולים ללמד את הקטנים ולחנכם במצוות".

התוקע בעבור נשים לא יברך להן, אלא יברכו הן לעצמן.

במשך ימי ראש השנה, משתדלים (על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו) לזכות רבים מאחינו בני ישראל בשמיעת קול שופר, דהיינו לתקוע להם

סדר התקיעות דמיושב כהלכתן, ובמיוחד חיילים ושוטרים, והנמצאים בבתי אבות, בתי רפואה ובתי הסוהר⁸². קידוש: "תקעו... לאלוקי יעקב",

(79) פרטי מנהגי נשיאת כפיים נדפסו ב'לוח השבוע' דחג השבועות. משו"ע אדמו"ר סי' קכח סנ"ח מוכח, שגם המתפלל במניין שאין מנגנים בו, אומר 'רבש"ע', עיי"ש.

(80) 'רשימות היומן' ס"ע ער. ולכאורה צריך ללמוד היום גם חלק מהפסוקים בפרק של כאו"א בתהילים עם רש"י, כמנהגנו בכל ר"ח. ואף שנמנעים להזכיר ר"ח בראש השנה, כנפסק בשו"ע אדמו"ר סי' תקצ"א ס"ו, הרי אין לימוד זה דבר השווה לכל נפש כמו אמירת ברכי נפשי וכיו"ב, שהרי כל אחד לומד פסוק אחר מחבירו.

(81) ה'שברים-תרועה' דתקיעות אלו תוקעים בנשימה אחת, כמו בתקיעות דמיושב (כך תקעו באוטובוס אצל כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ"ע וכן אצל הרבי, שבח-המועדים עמ' 30 בשם התוקע דמעומד אצל הרבי הרה"ח ר' יוסף-מנחם-מענדל טננבוים).

(82) כשאין אפשרות לתקוע את כל הל' קולות, כגון שצריכים להספיק 'בית רפואה' שלם, הורה הרב יקותיאל שי' פרקש לתקוע ג"פ תשר"ת, ולכוון שכל מה שאינו שייך לחיוב התקיעות מתכוונים בו רק "לשורר", ולא לתקוע כלל, וכדי להפריד בין הקולות יפסיקו

אחריו פסוק בפסוק]. ואחר-כך אומרים כל הקהל יחדיו: "אשרי יושבי ביתך". יהללו.

תפילת מוסף:

הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל): "הנני העני... וידעתי ה'... " (הפסוקים – בקול רם). חצי קדיש. תפילת מוסף.

אם בית הכנסת מרוצף באבנים, בשיש וכדומה⁷⁶, מכינים מגבות וכדומה כדי להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו' לבין הקרקע.

תוקעים הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע טופח בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע. התוקע מעומד עומד במקומו. למנהגו אין מקרים כלל (=גם לא מראים באצבע) בתקיעות מעומד, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאחר-כך.

המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בברכות מוסף. ואפילו אם יש מי שיתקע לו, אינו מפסיק לשמוע את התקיעות, שלא תיקנו זאת אלא בציבור. בסוף הפיוט "אופד מאז" צריך לומר: "להעביר פשבט"; "תחזק מגן". אחר-כך, בחרוז "אם לא למענו" צריך לומר: "למענו... וְכַעַס".

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה עומד באמירת "ונתנה תוקף"⁷⁷.

הש"ץ והקהל⁷⁸ כורעים ב'עלינו', ככתוב במחזור.

מנהג הרבי: ל'עלינו' עמד וכרע עם הש"ץ (לא רק ב'להבל ולריק'). לנפילת כורעים אין נופלים על היד, אלא נוגעים בראש בקרקע, אצבעות הידיים קפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן.

(76) כולל במרצפות המצויות באה"ק כיום, אבל לא ברצפת קרשים, או כשיש על הרצפה כיסוי פלסטי או שטיח.

(77) סדר האמירה חזן וקהל, כרגיל בין אנ"ש: החזן מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים – עד "ומי ירום" (דלא כמנהג העולם שמתחילים קטע שני בפ"ע). החזן חוזר בקול מ'כבדקרת', עד שם. אח"כ אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הנגירה" והחזן חוזר זאת בקול רם, והקהל אומר: "כי כשמך... וכחלום יעוף", והחזן אומר "אמת..." ואילך עד "כחלום יעוף", ואז אומר הקהל בקול רם "ואתה... וקיים" והחזן חוזר זאת בקול רם, הקהל אומר "אין קצבה" עד גמירא, והחזן מסיים זאת בקול ומתחיל "כתר".

(78) רגילים שהנשים אינן כורעות, ואולי משום צניעות (וראה בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב או"ח סו"ס ער).

סברי מרנן, וברכת הגפן (בלבד).

השוכח 'עלה ויבוא' בברכת המזון ביום ראש השנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת 'ברוך' של 'הטוב והמיטיב', יאמר את הברכה המיוחדת כנוסח שבסידור. ואם נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר.

נוהגים שלא לישון בראש השנה ביום, והיושב בטל הרי זה כישן⁸³.

אסור להכין מהיום למחר⁸⁴.

תשליך:

אחר תפילת מנחה, לפני השקיעה, הולכים מחוץ לעיר אל באר המים או מעין⁸⁵, ואומרים 'סדר תשליך', ואחר כך מנערים את שולי הטלית קטן. אם כבר שקעה החמה, אפשר לומר תשליך עד הלילה. מי שלא הלך לתשליך בראש השנה, יכול ללכת ב"ג מידות (ח' תשרי).

יום שני, ב' בתשרי

ליל ב' דראש השנה

ערבית. לפני תפילת ערבית אומרים תהילים. זמן הדלקת נרות הערב - רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, מאש הדלוקה לפני ראש השנה. מברכים (לאחר ההדלקה): "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהחיינו'.

בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש. אם היא לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי

חדש ואז יכולה להפסיק בין הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים - בכל זאת תברך 'שהחיינו'.

נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכל בפרי חדש, או שלובש בגד חדש, ואם אין לו - מכל מקום יברך 'שהחיינו'. את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה. בליובאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאינו, לאכול כזית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי, ולא על היין).

דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון.

יום ב' דראש השנה:

טבילה במקווה. אין טועמים קודם התקיעות. התוקע ילמד את המאמר (כנ"ל אתמול).

תפילת שחרית. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו", אומרים "תעיר ותריע" "מלך ממלט", "מלך זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... שבח מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללוהו בתקע שופר, כל יושבי... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמין... קדוש", וממשיכים "ובכן ויהי בישורון מלך", מלך עליון...⁸⁶

רבותינו נשיאינו נהגו להזכיר נשמות בלחש ביום השני⁸⁷, אחר קריאת התורה לפני התקיעות. סדר תקיעות וסיום התפילה - כדאתמול.

סיום החג: לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני בהצעת, אשר גם כל אחד ואחד ינהוג כן,

(86) 'אוצר' עמ' צח. אגב, מסיבה טכנית (כתוצאה ממה שהורגלו שהן הציבור והן הש"ץ אומרים הכל), מורגל בקהילות האשכנזיות (וגם בין אנ"ש) באמירת הפיוטים, לקשר את חציו השני של כל חרוז עם חציו הראשון של החרוז הבא, וזאת כמובן בניגוד למשמעות הפיוט (כמפורש בקשר לפיוט זה ב'לקוטי תורה - תורת שמואל' תרל"ח עמ' שיח, בד"ה וכל מאמינים, בסה"מ רס"ג עמ' יב, ובאגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ב עמ' תי), וק"ו בפיוט זה האחרון, שיש להיהרר שלא לבוא לידי חירוף ח"ו באמירת: "לעדי עד - מלך אביו".

(87) 'התנועות' תשמ"ג ח"א עמ' 56, ומסיים שאינה הוראה לרבים, אלא כל אחד יחליט בעצמו כיצד להתנהג בזה, ע"כ. וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהגו אלה שיש להם אב ואם לצאת מביהמ"ד של הרבי. (מזכירים תחילה את הרבי נשיא דורנו, אדונו מורנו ורבינו מ"מ בן חנה, ואלה שהכירו - גם את הנשיאים שלפניו, תורת מנחם כרך מו עמ' 343. וראה בלוח יו"כ א"ה).

בנשימה בין השברים לתרועה, ובוה ייצאו ידי תשר"ת, תש"ת ותר"ת.

(83) שו"ע אדמוהו סימן תקפג סעיף ח.

(84) למחר: גם כשחל בחול, ובכל יו"ט, אסור להכין ליו"ט שני - שו"ע אדמוהו" סו"ס תצה וס' תקי"ג. לשבת: שם ס' תקכ"ו סעיף כג.

(85) באם אומרים תשליך סמוך לנהר שיש בו דגים, מדייקים שיוכלו לראות את הדגים במים, כפי שנהג הרבי הקודם (שערי הל' ומנהג ח"ה ס' ע).

כשאין באר וכדומה, עדיף לדחות אמירת תשליך ליו"ג מדות, כדלהלן. אולם אם לא נראה שיגיעו לבאר וכד' בעש"ת, או כשחייבים להיות בראש השנה בתשליך ללא באר - ראה ב'כפר חב"ד' גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להרה"ר יעקב יהודה הכט ע"ה שבטלית ברירה די אפילו בברז פתוח.

הבאים.
* בעשרת־ימי־תשובה אין אומרים סליחות, מלבד בצום גדליה שהוא תענית־ציבור⁹³.
* בעשרת־ימי־תשובה ניתן לומר תהילים גם בלילה⁹⁴.

בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה בפני עצמה⁹⁵, בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים. אם אין כנ"ל – אומר הש"ץ "עננו" בתוך ברכת "שומע תפילה". מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ אומר "עננו" בברכת "שומע תפילה" כיחיד בתפילת מנחה.

אומרים תחנון, נפילת־אפיים. באמירת סליחות⁹⁶ מתחילים "דרשו ה' בהימצאו", ומדלגים 'אשמנו' ו'ויאמר דוד אל גד". בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל ה'פזמון' בין כל בית ובית, וכמובן גם בסיום הפיוט. לאחר סיום הסליחות אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', כבכל עשי"ת), "ואנחנו לא נדע", וחצי קדיש. ככל עשרת ימי תשובה אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת־אפיים, קודם "ואנחנו לא נדע".

מוציאים ספר־תורה וקוראים "ויחל משה" לשלושה קרואים, גם אם יש רק שלושה מתענים. מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה, ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול ה' – יעלה.

93 ספר־המנהגים עמ' 58. והטעם ב'התוועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 367 (=סה"ש תש"נ ח"א עמ' 351) מכ"ק אדמו"ר מהר"י"צ בשם הצמח צדק, לפי ש"ע כ"א (עד ר"ה) – מצות אמירה, ומכאן ואילך – מצות עשייה".

94 הוראת הרבי, ספר המנהגים עמ' 20.

95 ש"ץ ששכח 'עננו': נזכר לפני השם של חתימת רפאנו – חזור לעננו, ואח"כ אומר שוב 'רפאנו'. נזכר אח"כ – אומרה בשומע תפילה וחותר העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אח"כ – אומרה ברכה בפ"ע אחרי 'שים שלום', (שו"ע אדה"ז סי' קיט ס"ה).

96 בפיוט 'הורית דרך תשובה', "תַּתְּךָ חוֹזֵן הַפִּיכָתִם, אחוזם רתת וחלחלה" . . פסוק הוא בדניאל (ט, כז), "עד כלה ונחרצה תַּתְּךָ על שומם", וברש"י שם: תגיה תורד. ובפירוש הרס"ג והמצודות כתבו, שהוא לשון התכה והורקה. וגם שם אין מדובר על הורקת והורדת דבר גשמי, כי אם שתבאו עליהם גזירת הכליון. וכן הוא הפירוש גם בפיוט דידן – ומסתבר ביותר שכיוון הפייטן ללשון הכתוב מפאת הדמיון בתוכן – כאשר יצאה עליהם (והגיעתם הידיעה אודות) "חזון הפיכתם", אזי "אחוזם רתת וחלחלה".

לחבר שעות דראש־השנה והתחלת מוצאי ראש־השנה בלימוד החסידות, ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו – יומשך גם לנו בכל עניינינו אור החסידות עד למטה מטה. כ"ק אדמו"ר בעצמו (החל משנת תשי"ב) נטל ידיו לסעודה הוא והקהל בכל ראש־השנה לעת ערב, במשך ההתוועדות הורה לנגן ניגונים מכל הנשיאים, ואמר מאמר דא"ח נוסף לשיחות וכו', ובו הזכיר מדברי כל הנשיאים (והחל משנת תשד"מ גם מדברי האריז"ל)⁸⁸.

יום רביעי

ג' בתשרי – צום גדליה
מוצאי ראש השנה

בתפילת ערבית, מוסיפים (גם): אתה חוננתנו, המלך המשפט.

כבכל מוצאי יום־טוב, אין אומרים 'ויהי נועם', 'אתה קדוש'.

הבדלה: מתחילים כרגיל "הנה אֵל ישועתי"⁸⁹, אך בלי ברכות הנר והבשמים⁹⁰. עשרת ימי תשובה:

* לעניין עריכת נישואין בעשרת־ימי־תשובה, הנה לפני שנים רבות הזכיר הרבי ועורר לקיים "מנהג ישראל שאין נושאים נשים בעשי"ת"⁹¹, אבל לאחר שזירז הרבי לקיים נישואין "בהקדם הכי אפשרי"⁹², גם בתאריכים שלא נהגו אצלנו, צריך עיון אם עדיין יש להקפיד על זה.

* בעניין סיוע לצורכי החגים – אף־על־פי שנתנו כבר לכבוד ראש־השנה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמא כעת (לאחר שנתעלה בראש־השנה) עומד יהודי – בדרגתו עתה – במצב של "אין נכון לו", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים

88 ראה 'אוצר' עמ' קמז קנג.

89 כדעת הפמ"ג במשבצות ס' תצא ס"ק א ("וכ"מ בלבוש"), ודלא כמנהג העולם (מטה אפרים ס' תרכ"ד, לקוטי מהר"י"ח ח"ב פב, א) שמתחילים בברכת הגפן.

90 שו"ע אדה"ז שם ס"א.

91 אג"ק ח"ט עמ' רה (ממטה אפרים ס' תרב ס"ה, קיצור שו"ע ס' קל ס"ד) ומבאר שם שזה נעשה כדי לקיים אח"כ את המצוה מן המובחר.

92 'שערי הל' ומנהג' ח"ה ר"ס קנח (ועד"ז ב'צדיק למלך' ח"ז עמ' 227. 'התקשרות' גיליון קסא עמ' 18). וראה שו"ת יחווה דעת ח"א ס' מה.

המנהג שנהגו בעבר בקהילות ישראל על-פי המשנה, לומר "דברי כיבושין"⁹⁸ אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי אפשר לפעול זאת - על-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה"⁹⁹.

יום שישי

ה' בתשרי

למנהג רבותינו נשיאינו, יש לקרוא בערב, אור ליום ו' עש"ק, שניים מקרא ואחד תרגום פרשה או שתיים (ראשון, שני) - פרשת וילך¹⁰⁰.

(98 ראה סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 460, לקוטי-שיחות כרך כה עמ' 470.

(99 לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שככל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה בדברי הרבי במראות-קודש במקום שאפשר).

(100 היום-יום ד' טבת, וראה אג"ק סוף כרך ח"י.

את הפסוקים (וחלקי הפסוקים): "שוב מחרון אפך", "ה' ה' אל רחום", "וסלחת לעווננו" - אומרים הציבור בקול רם ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם עם הציבור, וסיימם עם הבעל-קורא.

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אמורים לאכול היום. ו"מנהג ישראל להרבות בצדקה ביום התענית"⁹⁷.

בתפילת מנחה מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל" כבתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר-התורה.

הפטרה: "דרשו ה' בהימצאו" (ישעיה נה, ו - נו, ח). לאחר אמירת הפטרה אומר שלוש ברכות, עד "מגן דוד". יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה, ואומרים ענונו בברכת "שומע תפילה", והש"ץ כבתפילת שחרית.

אחרי חזרת הש"ץ - תחנון, 'אבינו מלכנו' הארוך, קדיש תתקבל, לדוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את

(97 ראה סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 460, לקוטי-שיחות כרך כה עמ' 470.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעיה ע"ה דייטש